

LAPSEN HYVÄÄ KOHTELUA KOSKEVA SUUNNITELMA ELINANTALO (61b§) Himaharju Oy

Tässä suunnitelmassa Himaharjun lapsista ja nuorista käytetään alussa yhteisnimitystä ”lapsi”, mutta varsinaisessa suunnitelmassa puhutaan Elinantalon nuorista. Lapsille on annettu mahdollisuus osallistua suunnitelman tekemiseen kyselyn muodossa. Kysely on toteutettu kahdenkeskisenä keskusteluna kasvattajan kanssa, jossa aikuinen on tukenut lasta vastaamisessa ja auttanut kysymysten tarkoituksen selventämisessä.

Lapsi on saanut vastata halutessaan nimettömästi. Kysely on toteutettu kaikilla taloilla, jolloin vastaaja tunnustettavuus on ollut suojatumpi. Nimettömyys toteutuu siten, että kyselyn koostaja ei tiedä, mitä kukin lapsi on kyselyyn vastannut. Kysely on toteutettu Himaharjussa välillä 1–2/2026. Tämä suunnitelma painottuu sisällöltään Elinantalon nuorten käytäntöihin.

Suunnitelmaa on kirjoitettu aikuisen näkökulmasta sekä **lasten näkökulmasta**. Nämä kaksi näkökulmaa erotat erivärisestä tekstistä. Suunnitelmassa on nostettu esille kyselyn yhteydessä lasten kertomia asioita ja kommentteja. Nämä kommentit erotat:

”erilaisesta tekstityylistä ja ne esitetään heittomerkein puhekuplissa”.

Suunnitelma on omavalvontasuunnitelman yhteydessä kaikkien nähtävillä. Suunnitelma tarkistetaan vuosittain ja aina tarpeen vaatiessa.

SISÄLLYS

1. Toimenpiteet nuorten ikätasaisen itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi, tukemiseksi ja ylläpitämiseksi. 2
2. Menettelytavat ja 4 a §:ssä tarkoitettu hyvä hoito, kasvatusta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito, joiden avulla sijaishuolto toteutetaan ensisijaisesti ilman rajoituksia. 4
3. Miten rajoitusten käytön yhteydessä huolehditaan kaikkien talossa asuvien nuorten turvallisuudesta: 9
4. Miten palvelujen tai hoidon toteuttamiseen osallistuvien henkilöiden ja muiden toimintayksikössä työskentelevien tai oleskelevien turvallisuudesta huolehditaan rajoitusten käytön yhteydessä ja muissa tilanteissa, joissa heihin saattaa kohdistua väkivallan uhkaa; 11
5. Miten tässä laissa tarkoitettuja rajoituksia toteutetaan ja missä tilanteissa niitä voidaan käyttää 12
6. Yleiset toimintatavat rajoitusten käytön jälkeen..... 12
7. Miten nuorille kerrotaan heidän muutoksenhaku- ja kantelumahdollisuuksistaan 14
8. Lähikasvattajan työ ja Himaharjun toiminnan hyvät ja kehitettävät puolet 15

1. Toimenpiteet nuorten ikätasaisen itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi, tukemiseksi ja ylläpitämiseksi.

Päivittäisessä vuorovaihtopalaverissa

Elinantalolla pidetään viikoittain maanantaisin yhteisöpalaveri, jonka tarkoituksena on kuulla nuorten mielipiteitä sekä sopia yhteisistä asioista. Yhteisöpalaverissa nuoret saavat samalla tuoda esille heille tärkeitä asioita ja toiveita, sekä kehittämisajatuksia toimintamme suhteen.

Yhteisöpalaveriin osallistuvat lähtökohtaisesti kaikki nuoret ja yhteisön toimintaan liittyvät päätökset pyritään tekemään yhdessä heidän kanssaan.

Tiistaisin pidettävän liikuntahetken sisällöt päätetään jokaisen toiveet vuorollaan huomioiden. Nämäkin asiat keskustellaan yhteisöpalaverissa. Jotkin nuorten yhteisöpalaverissa ehdottamat ja esille tuomat asiat viedään aikuisten tiimiin, jossa työryhmä päättää asiasta. Kaikki asiat eivät näin ole nuorten päätettävissä, vaan osa asioista on työryhmän päätettävissä nuorten ehdotusten pohjalta. Yhteisöpalaverin tarkoituksena on myös kasvattaa nuoria keskustelun ja kompromissien taitoihin, sekä kasvattaa heitä kohti itsemääräämisoikeuden, vastuiden ja vapauksien hahmottamista.

Torstaisin Elinantalolla on mahdollisuus yhteisen tekemisen hetkiin, tai lähteä käymään uimassa tai kuntosalilla. Tämän tarkoituksena on harjoitella sosiaalisia tilanteita ja ryhmässä toimimista. Sisältö päätetään yhdessä nuorten kanssa ja se voi olla esimerkiksi askartelua, piirtämistä tai joulun valmistelua leipomalla pipareita.

Jokaisen nuoren kanssa pidetään viikoittain vähintään yksi T-hetki (tärkeä hetki) kahden kesken kasvattajan kanssa. T-hetken tarkoituksena on kuulla nuoren asioista, jotka hän kokee sillä hetkellä tärkeiksi. Tavoitteena on luoda kiireetön, kahdenkeskinen hetki, jossa nuori kokee olevansa ainakin sen hetken keskipiste ja arvostettu yksilönä. T-hetken tarkoituksena on myös vahvistaa nuoren oikeutta olla osallisena omiin asioihinsa ja mahdollistaa mielipiteen esilletuonti turvallisessa tilanteessa. T-hetkien sisällön tueksi Himaharjussa on käytössä T-hetki materiaalia, joka on kaikkien yhteisessä käytössä.

Lähikasvattajuus on tärkeä osa Himaharjun toimintaa. Jokaisella Elinantaloon nuorella on kaksi omaa lähikasvattajaa. Lähikasvattajan tehtävänä on toimia ”nuoren äänenä” ja viestin tuojana muulle henkilökunnalle. Lähikasvattajan yhtenä tehtävänä on tukea nuorta ikätasoiseen päätöksentekoon ja itsemääräämisoikeuden toteutumiseen. Lähikasvattajan työ pohjautuu yhteistyöhön nuoren kanssa, jota tehdään myös nuoren mielipiteistä ja näkökulmasta katsoen.

Elinantaloon nuoret osallistuvat heitä koskevien suunnitelmien ja päätösten tekoon ja heidän mielipiteensä selvitetään ennen päätöksentekoa. Nuoret osallistuvat pääsääntöisesti aina omiin asiakassuunnitelmiinsa ja hoitoneuvotteluihin. Nuorella on mahdollisuus keskustella sosiaalityöntekijänsä kanssa kahden tai soittaa sosiaalityöntekijälle aina halutessaan.

Elinantaloon nuorten on mahdollista harrastaa mielekästä harrastusta ja ostaa sellaisia vaatteita, mitkä he kokee mieluisaksi itselleen. Nuoret saa sisustaa oman huoneensa omien mieltymyksiensä mukaisesti. Huomioimme näissä, kuten muissakin valinnoissa nuoren ikä- ja kehitystason. Nuoret saavat toivoa vuosittaisen kesäreissun kohdetta ja reissu toteutetaan Elinantalolla nuorten toiveisiin perustuen. Matkakohde ja reissun sisältö valitaan nuorten toiveita kuullen. Vuosittaisen Vuokatin reissun aktiviteetit toteutetaan osallistujien toiveiden mukaisesti. Reissuissa otetaan aina huomioon myös yksilöllisesti nuoren kuntoisuus ja räätälöidään osallistuminen kullekin sen mukaisesti.

Elinantalolla nuoren itsemääräämisoikeuden vahvistaminen ja nuoren kasvattaminen sekä velvollisuuksiin, että vapauksiin, on aikuisten vastuulla. Nuoren kanssa keskustelun käyminen ja hänen huomioimisensa arjessa on yksi keino vahvistaa näitä asioita nuoressa. Haluamme, että jokainen nuori saa päättää omista asioistaan ikä- ja kehitystaso huomioiden.

Lapsilta ja nuorilta kysyttiin kyselyssä seuraavat kysymykset:

1. Miten minua kohdellaan, saanko päättää asioista sopivasti mun ikään?
2. Arki Himaharjussa, millaisia asioita täällä on arjessa?
3. Tuntuuko täällä turvalliselta? Mikä lisää turvallisuutta?
4. Jos tulee riitaa tai rajoitustilanne, ymmärrätkö, miksi joskus aikuiset joutuvat rajoittamaan? Onko sinulle kerrottu etukäteen, miksi näin voidaan tehdä?
Miten aikuiset ovat toimineet hyvin? Mitä voisi tehdä toisin, että tilanne menisi paremmin?
5. Oikeudet ja palaute. Tiedätkö, että voit tehdä valituksen tai kertoa, jos joku asia on väärin? Kenelle sinusta olisi helpointa kertoa, jos jokin harmittaa?
Miten haluaisit, että sinulle kerrotaan tällaisista oikeuksista?
6. Minun ajatukseni Himaharjusta. Mikä täällä toimii hyvin? Mitä haluaisit muuttaa? Onko jotain muuta tärkeää, mitä haluat sanoa?

1. Miten mua kohdellaan

1. Saanko päättää mun asioista?

Vastaus	lkm	%
☒ Kyllä aina	1	20 %
☐ Joskus	4	80 %
☐ En saa	0	0 %

Nuorten palautteen perusteella kukaan vastaajista ei kokenut olevansa täysin vailla päätösvaltaa omissa asioissaan. Valtaosa (80 %) kokee saavansa päättää asioistaan osittain, ja yksi nuori (20 %) kokee saavansa päättää aina. Tämä viittaa siihen, että osallisuus on olemassa, mutta sen vahvistamiseen ja sanoittamiseen on edelleen tarvetta

Kuluneen vuoden kyselyä tulkittaessa syntyy vaikutelma, että nuoret kokevat voivansa **kertoa asioista ja keskustella**, mutta he eivät kuvaa tilanteita, joissa he itse **päätäisivät, valitsisivat tai vaikuttaisivat konkreettisesti arjen ratkaisuihin**.

Kyselyn seurauksena varovaisesti voi tulkita, että nuorten kokemus painottuu **kuulluksi tulemiseen**, ei varsinaisesti **päätösvaltaan tai itsemääräämisoikeuden aktiiviseen toteutumiseen**. Tämä ei tarkoita, ettei itsemääräämisoikeutta toteutuisi käytännössä, mutta **nuorten vastauksissa se ei näyttäydä keskeisenä kokemuksena**.

2. Menettelytavat ja 4 a §:ssä tarkoitettu hyvä hoito, kasvatusta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito, joiden avulla sijaishuolto toteutetaan ensisijaisesti ilman rajoituksia.

(4 a § Lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin; Lastensuojelun on turvattava lapsen hyvä hoito ja kasvatusta, lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito sekä lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä säädetään.

Rajoitusten käytön edellytyksistä ja päätöksentekovelvollisuudesta säädetään erikseen 11 luvussa. Lapsen hoito, kasvatusta, valvonta tai huolenpito ei saa sisältää 11 luvussa tarkoitettuja rajoituksia.)

Tärkeimmät rajoituksia ehkäisevät elementit hoito- ja kasvatustyössä ovat ennakointi, rutiinit, ammatillisuus, yksilöllisyyden huomiointi, arvostava kohtaaminen ja vuorovaikutus.

Ennakointi ja pysyvät arjen rutiinit tukevat nuoren turvallisuuden tunnetta. Tieto siitä, mitä seuraavaksi tapahtuu, luo turvallisuutta sekä nuorelle, että henkilökunnalle. Himaharjussa turvallisuus perustuukin mahdollisimman pitkälle yhdessä suunniteltuun ja ennakoitavaan toimintaan sekä arjen tuttuun struktuuriin.

Toinen turvallisuuden kannalta oleellinen tekijä on nuoren kohtaaminen ja vuorovaikutus. Kohtaamisen ja läsnäolon taito lisää turvallisuuden tunnetta, koska nuorelle tulee tunne, että aikuiset ovat täällä heitä varten. Nuoren kasvu ja kehitys perustuu vuorovaikutussuhteeseen aikuisen kanssa. Vuorovaikutus onkin avaintekijä haastavista tilanteista selviytymiseen ilman turvattomuuden tunnetta ja väkivaltaa.

Työntekijöiden ammatillinen osaaminen on olennainen tekijä turvallisuuden luomisessa. Työntekijän tulee omata riittävät vuorovaikutustaidot, sekä pystyä toimimaan ennakoitavasti yhteisön sääntöjen ja rutiinien mukaan. Perehdytyksessä keskitymme vuorovaikutuksen ja ennakoinnin, sekä suunnitelmallisuuden merkitykseen.

Ennakointiin liittyy myös jokaisen nuoren kanssa edellisellä viikolla tehtävä viikkosuunnitelma seuraavalle viikolle. Osalla nuorista voidaan ottaa käyttöön myös tussitaulu, johon kirjoitetaan tarkempi päiväohjelma jokaiselle päivälle. Tämä päiväohjelma tehdään yhdessä nuoren ja vuoron aikuisen kanssa, jotta molemmilla on yhteinen tieto siitä, mitä tänään tapahtuu. Tämä luo vahvan turvallisuudentunteen nuorille, joille muuttumattomat olosuhteet ja ennakointi ovat tärkeimmät tekijät turvallisuuden tunteen säilymisessä.

Elinantolalla nuoren halutessa hänelle pidetään iltaisin oma iltahetki. Iltahetkellä on monta tarkoitusta. Yksi tarkoitus on turvallisuuden tunteen luominen yön ajaksi. Jos nuori on levoton tai pelokas, aikuisen tehtävänä on rauhoitella ja luoda turvallisuuden tunne yön ajaksi. Toinen tarkoitus on, että tulevan päivän tapahtumia käydään yhdessä läpi tarpeen vaatiessa. Tämä auttaa nuorta ennakoimaan seuraavan päivän tapahtumat. Käytäntö on todettu hyväksi varsinkin silloin, kun päivän ohjelma poikkeaa tavallisista rutiineista esimerkiksi lääkärikäynnin tai joulujuhlan suhteen.

Iltahetken toteutuksessa huomioidaan lapsen oman tilan ja turvallisuuden tunne, ja tuokio voidaan pitää esimerkiksi olohuoneessa hartioita hieroen tai muuta sellaista.

Kun suunnitelmat syystä tai toisesta muuttuvat, niistä ja tilanteeseen johtaneista syistä tiedotetaan nuorelle heti kun se on mahdollista. Muutostilannetta pahoitellaan ja nuorelle annetaan mahdollisuus purkaa pettymyksen aiheuttamia tunteitaan.

Elinantalon henkilökunnalla on päivittäin kaksi vuoronvaihtopalaveria (aamulla ja illalla), jossa nuorelle nimetään vuoron ajaksi oma aikuinen. Tämä aikuinen vastaa nuoren asioista ja hyvinvoinnista vuoron aikana. Lisäksi vuoronvaihdossa annetaan raportti lähipäivien tapahtumista ja nuorten asioista. Tämä mahdollistaa ennakoinnin ja mahdollisten kuormitustekijöiden tunnistamisen, joiden avulla pystymme arvioimaan, millaista tukea nuori tarvitsee. Tämän tarkoituksena on tunnistaa mahdolliset haastavat tilanteet ja ehkäistä rajoitustoimenpiteiden käyttö. Myös yövuorolaiselle annetaan raportti vuoron aluksi. Vuoronvaihtopalaveri on yksi toimintakäytäntöemme, jonka tarkoituksena on luoda pohja tiedonkulun lisäksi hyvin suunnitellulle työryhmän toiminnalle jokaiseen työvuoroon. Samalla mahdollistuu nuorten tilanteiden ja tapahtumien yksilökohtainen huomiointi, joiden avulla pystymme vaikuttamaan myös turvallisuuteen esimerkiksi ennakoinnin keinoin.

Elinantalon vuoronvaihtopalaverin aikana nuorilla on mahdollisuus viettää omaa aikaa. Vain osa henkilökunnasta osallistuu vuoronvaihtopalaveriin, osa henkilökunnasta on yksikön tiloissa nuoria varten. Oma aika vietetään pääsääntöisesti omassa huoneessa. Oman ajan tarpeellisuus arvioidaan päivittäin nuorikohtaisesti. Oman ajan tarkoituksena on levätä ja rauhoittua, sekä vähentää päivän aikana mahdollisesti kertynyttä kuormitusta. Omalla ajalla nuoret saavat vapaasti toimia omassa huoneessaan, kuunnella musiikkia, levätä, leikkiä, tehdä läksyjä jne. Oman ajan tarkoituksena on myös kasvattaa nuoria tunnistamaan itse levon tarpeensa ja opettelemaan oman ajan ottamista.

Näiden kaikkien edellä mainittujen toimien tarkoituksena on ennaltaehkäistä mahdollisia haastavia- ja väkivaltatilanteita sekä rajoitusten käyttöä.

Hyvä hoito, kasvatusta ja huolenpito nähdään laajana kokonaisuutena. Edellisten lisäksi siihen kuuluu esimerkiksi harrastustoiminta, fyysisestä kunnosta huolehtiminen (liikuntaillat, uinti/kuntosali illat), yksilöllinen huomiointi (T-hetket, asiakassuunnitelma, kausikooste, hoito- ja kasvatussuunnitelma) ja koulunkäynnin tukeminen. Eläintenhoitotehtävät nähdään kuntouttavana toimintana, josta jokainen nuori hyötyy omalla tavallaan. Se voi olla esimerkiksi eläinavusteinen tunnekasvatus, vastuun ottamisen harjoittelu, terveellisten elintapojen ja arjen rytmin mallintaminen tai oppimisen ja onnistumisen kokemukset. Viikkosiivoukset ja yhteisölliset askareet taas opettavat huolehtimaan omasta ympäristöstä ja niiden avulla hankitaan tarvittavia taitoja aikuisuutta varten.

Himaharjussa pyrimme toteuttamaan toiminnallisen kuntoutuksen periaatetta, mikä tarkoittaa nuoren osallistumista arjen askareisiin ja tehtäviin, monipuolisen vapaa-ajan toiminnan mahdollistamista, sekä yksilöllistä, lapsilähtöistä toimintaa. Nämä kaikki toimintamallit itsessään edistävät hoidon ja kasvatuksen toteuttamista ilman rajoitustoimenpiteitä.

Edellisten onnistuminen puolestaan edellyttää henkilökunnalta ammattitaitoa ja kokemusta sekä ennen kaikkea vahvaa sitoutumista kasvatustyöhön. Himaharjussa työntekijöitä tuetaan mm. laajalla ryhmä- ja yksilökoulutuksilla, ryhmä- ja yksilötyönohjauksella, säännöllisillä tiimipalavereilla, erikoislääkäritasoisella työterveyshuollolla, laajalla TYHY-toiminnalla (yhteiset retket, hyvinvointipäivät, virike-etukortti) sekä erilaisilla henkilökunnan muilla eduilla (työvaatetus, ylimääräiset vapaapäivät yms.).

Elinantalossa asuvat yläkouluikäiset tytöt. Yläkouluikäisten jako omiin taloihinsa sukupuolen mukaan on lähtöisin nuorista; tämä ratkaisu antaa kasvurauhan murrosiän tuomien muutosten keskellä. Elinantalolla työskentelee kaikkien nuorten ollessa paikalla kolme työntekijää. Yövalvonta on järjestetty siten, että jokaisella talolla on oma yötyöntekijänsä. Kun nuori avaa yöllä huoneensa oven, yötyöntekijä tulee heti tämän havaittuaan paikalle varmistamaan nuoren tilanteen. Jos kyseessä on esimerkiksi pelkkä wc-käynti, ei työntekijällä ole tarvetta jäädä seuraamaan nuoren toimintaa. Jokainen huoneesta poistuminen ja oven avaaminen kuitenkin tarkastetaan, jos nuorella on tarve työntekijälle. Jokaisella nuorella on huoneen ikkunassa kulunvalvontalaite, joka kytketään päälle yöksi. Kulunvalvonnan tarkoituksena on lisätä yöaikaista turvallisuutta ja havaita mahdollinen luvaton poistuminen välittömästi.

Lapsilta ja nuorilta kysyttiin kyselyssä seuraavat kysymykset:

Kerrotko seuraavista asioista:

A. miten ne tukevat sinun kasvuasi ja kehitystäsi

B. miten niitä voisi kehittää, jotta ne tukisivat paremmin kasvuasi ja kehitystäsi, sekä itsemääräämisoikeuden toteutumista

*Yhteisöpalaveri

*T-hetket

*Viikkosuunnittelu

*Liikuntaillat

*Työhommat

*Talli-/ pieneläinten hoitovuorot

*Arjen ja viikonlopun aikataulut

*Viikkosiivoukset

*Koulunkäynti ja opiskelu

*Oma nimetty aikuinen joka vuorossa

*Kausikooste

*Hoito- ja kasvatussuunnitelma

*Asiakassuunnitelma *Harrastukset ja harrastusmahdollisuudet (Himaharjussa ja ulkopuolella)

C. Onko muita asioita, jotka tukevat kasvuasi ja kehitystäsi?

Yhteisöpalaverit näyttäytyy osalle paikkana, jossa voi osallistua ja tulla kuulluksi. Yksi nuori kuvaa, että siellä "voi kertoa mielipiteen", toinen taas kirjoittaa, että siellä "voi kertoa yhteisiä asioita". Joku nuori kokee sen myös sosiaalisena oppimisena ja kirjoittaa palaverin kautta "oppii toimimaan yhteisössä". Samalla osa nuorista ei koe yhteisöpalaveria erityisen merkitykselliseksi. Yksi vastaa suoraan, että se ei vaikuta "ei mitenkään", ja toisessa kohdassa kehittämistoiveena mainitaan, että palaverit voisivat olla "lyhyemmät"

T-hetket nousevat materiaalissa selvästi merkitykselliseksi rakenteeksi. Useampi nuori kuvaa niiden tarjoavan mahdollisuuden kahdenkeskiseen kohtaamiseen. Yksi kirjoittaa, että silloin "saa jutella aikuisen kanssa", toinen toteaa että siellä "voi olla kahdestaan aikuisen kanssa". Yksi nuori nostaa

esiin myös puutteen ja kirjoittaa, että ei ole ollut “pitkiin aikoihin lähikasvattajan kanssa”. Kehittämistoiveena esitetään myös, että niitä voisi olla “enemmän” tai että niihin olisi enemmän aikaa.

Viikkosuunnittelun kohdalla osa nuorista tunnistaa selvästi sen arkea jäsentävän merkityksen. Eräs nuori kirjoittaa, että sen avulla “tietää mitä viikon aikana käy”, ja toinen kuvaa sen “helpottavan minua”. Yksi nuori taas toteaa, että se auttaa “ennakoimaan ja suunnittelemaan arkea”. Kaikki eivät kuitenkaan koe sitä merkityksellisenä, sillä joukossa on myös vastauksia, joissa todetaan suoraan, ettei se vaikuta “mitenkään”.

Liikuntaillan kohdalla vastaukset ovat pääosin myönteisiä. Yksi nuori kirjoittaa, että liikunta auttaa koska “jaksaa paremmin liikkua”, ja toinen toteaa, että siellä on “kivaa liikkua”. Samalla toiveena esitetään myös lisää mahdollisuuksia: eräs nuori kirjoittaa yksinkertaisesti “enemmän liikuntaa”.

Työhommiin osalta moni nuori tunnistaa niiden opettavan arjen taitoja. Yksi kirjoittaa, että työtehtävissä “joskus oppii uusia asioita”, ja toinen toteaa niiden kautta “oppii erilaisia taitoja”. Samalla osa suhtautuu niihin välinpitämättömästi tai kielteisesti. Yksi nuori kirjoittaa yksinkertaisesti “en tykkää”.

Talli ja pieneläinten hoitovuoron kohdalla osa nuorista kokee toiminnan opettavana. Yksi nuori kirjoittaa, että siellä “oppii hoitamaan eläimiä”, ja toinen toteaa eläinten kautta oppivansa “vastuuta”. Kaikki eivät kuitenkaan koe toimintaa omakseen, sillä joukossa on myös kommentti “en tykkää”

Harrastukset ja harrastusmahdollisuudet -kysymyksen vastaukset ovat selvästi myönteisempiä. Yksi nuori kirjoittaa harrastusten olevan “todella hyviä”, toinen kuvaa niiden olevan “kivaa”. Yksi nuori nostaa esiin ratsastuksen merkityksen ja kirjoittaa sen olevan “hyväksi fyysiselle terveydelle”. Toisessa vastauksessa harrastukset kuvataan myös tunteiden säätelyn tukena.

Arjen ja viikonlopun aikataulut nähdään useissa vastauksissa arkea helpottavana rakenteena. Yksi nuori kuvaa niiden “helpottavan arkea”, ja toinen kirjoittaa, että niiden avulla “tietää milloin mikäkin asia pitää tehdä”. Samalla jotkut nuoret eivät osaa arvioida niiden merkitystä ja vastaavat tähän kohtaan “en tiedä”

Viikkosiivousten merkitys nähdään usein arjen taitojen näkökulmasta. Yksi nuori kirjoittaa, että se auttaa “pitämään siistinä”, ja toinen kuvaa sen opettavan “siivoamaan oman huoneen”. Samalla jotkut nuoret eivät osaa arvioida sen vaikutusta ja vastaavat “en tiedä”.

Koulunkäynnin kohdalla vastaukset ovat pääosin myönteisiä. Yksi nuori kirjoittaa koulun auttavan, koska siellä “oppii sivistymään”. Toisessa vastauksessa koulun merkitystä kuvataan yksinkertaisesti: “saa koulun suoritettua”. Tämä viittaa siihen, että koulun rooli nähdään enemmän väliseen tulevaisuuteen kuin välittömänä hyvinvoinnin lähteenä.

Oman aikuisen nimeäminen vuoroon korostuu joissakin vastauksissa. Yksi nuori kirjoittaa, että hänen kanssaan “voi jutella”, ja toinen toteaa hänen “auttavan minua asioissa”. Toisaalta osa nuorista ei koe suhdetta erityisen merkitykselliseksi ja kirjoittaa tähän kohtaan vain “ei tiedä”.

Kausikooste sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmamerkitys. Kausikoosteen merkitys jää monelle epäselväksi. Yksi nuori kirjoittaa sen “helpottavan oloa nähdä miten menee”, mutta useampi nuori vastaa suoraan “en tiedä” tai ei osaa sanoa, miten se vaikuttaa. Hoito- ja kasvatussuunnitelma jää monelle nuorelle etäiseksi. Yksi nuori kirjoittaa lyhyesti “hyvä on”, mutta useampi vastaa “en tiedä”.

Asiakassuunnitelmaan osallistumisen kohdalla näkyy samanlainen etäisyys. Yksi nuori kirjoittaa, että siellä “käydään asioita läpi”, mutta toinen toteaa suoraan “ei mitenkään”. Tämä viittaa siihen, että suunnitelmat näyttävät nuorille enemmän aikuisten asiakirjoina kuin omana työvälineenä.

Kokonaisuutena nuorten vastauksista muodostuu kuva, jossa konkreettinen tekeminen, harrastukset, liikunta sekä kahdenkeskinen aika aikuisen kanssa koetaan kasvua tukeviksi. Sen sijaan suunnitelmiin, raportteihin ja muihin hallinnollisiin rakenteisiin liittyvät asiat jäävät usein nuorten kokemuksessa epäselväksi tai merkityksettömiksi

Kehittämisehdotuksissa B. korostuvat kolme asiaa: enemmän aikaa aikuisen kanssa, enemmän mahdollisuuksia toimintaan ja harrastuksiin sekä joissakin tilanteissa arjen rakenteiden keventäminen tai muuttaminen nuorelle sopivammaksi. Sen sijaan nuoret eivät juuri esitä kehittämisehdotuksia hallinnollisiin rakenteisiin, kuten hoito- ja kasvatussuunnitelmaan tai asiakassuunnitelmaan, mikä viittaa siihen, että nämä eivät näyttäyty heidän arjessaan kovin merkityksellisinä.

Kohdassa C. nuorilta kysytään, onko muita asioita, jotka heidän mielestään tukevat kasvua ja kehitystä. Vastaukset ovat tässä kohdassa melko lyhyitä ja vaihtelevia, mutta ne tuovat esiin muutamia yksittäisiä tekijöitä, jotka nuoret itse kokevat merkityksellisiksi.

Yhdessä vastauksessa nuori nostaa esiin läheiset ihmiset ja kirjoittaa, että häntä tukevat “kaverit”. Tämä viittaa siihen, että vertais- ja ystävyysuhteet koetaan tärkeäksi osaksi hyvinvointia ja kasvua. Toisessa vastauksessa mainitaan “perhe”. Tällainen vastaus viittaa siihen, että perhesuhteilla on edelleen merkitystä nuoren elämässä, vaikka arki tapahtuisi sijoituspaikassa.

Yksi nuori mainitsee kasvua tukevaksi tekijäksi “leirien järjestämisen”. Tämä kertoo siitä, että yhteiset tapahtumat ja arjesta poikkeavat kokemukset koetaan merkityksellisiksi.

Yhdessä vastauksessa nuori kirjoittaa yksinkertaisesti “harrastukset”. Tämä liittyy siihen, että harrastukset näyttävät koko materiaalissa yhtenä keskeisenä hyvinvointia tukevana tekijänä. Osa nuorista ei kuitenkaan nimeä muita tekijöitä. Joissakin vastauksissa kohta jätetään tyhjäksi tai siihen vastataan esimerkiksi “ei”. Tämä viittaa siihen, että kaikki nuoret eivät tunnista tai halua nimetä muita kasvua tukevia tekijöitä tämän kysymyksen yhteydessä.

Kokonaisuutena tässä kohdassa esiin nousevat ennen kaikkea ihmissuhteet, harrastukset sekä yhteiset tapahtumat arjen ulkopuolella. Vastaukset ovat kuitenkin lyhyitä ja yksittäisiä, eikä aineistosta muodostu yhtä selkeää teemaa kuin esimerkiksi T-hetkien tai harrastusten kohdalla.

3. Miten rajoitusten käytön yhteydessä huolehditaan kaikkien talossa asuvien nuorten turvallisuudesta:

Päivittäisessä vuoronvaihtopalaverissa suunnitellaan etukäteen mahdollisissa rajoitustilanteissa toimiminen. Henkilökunnan kesken sovitaan, ketkä menevät toteuttamaan rajoitusta ja kenen tehtävänä on huolehtia muista nuorista rajoituksen aikana. Tämän työntekijän tehtävänä on arvioida, miten toisten nuorten turvallisuus toteutetaan. Joskus tämä ei vaadi erityisiä toimenpiteitä, toisinaan voi olla tarpeellista ohjata muita nuoria toisiin tiloihin, lähteä yhdessä ulkoilemaan tai siirtyä hetkeksi omaan huoneeseen. Työntekijöiden tehtävänä on myös keskustella muiden nuorten kanssa tilanteen jälkeen ja luoda turvallisuuden tunne mahdollisesti pelottavan tilanteen tapahduttua.

Tarvittaessa voimme pyytää toisen talon henkilökuntaa paikalle turvaamaan tilannetta, nuoria ja henkilökuntaa. Tämä varahenkilö sovitaan myös etukäteen. Jos mahdollista, rajoitustoimenpiteen toteuttaminen tai siitä kertominen suunnitellaan etukäteen. Tällöin on mahdollista varautua tilanteeseen, mikä lisää kaikkien turvallisuutta.

Lapsilta kysyttiin kyselyssä seuraavat kysymykset:

Turvallisuus

3A. Milloin minulla on turvallinen olo?

Vastaus	lkm	%
☒ Aina	2	40 %
☐ Joskus	3	60 %
☐ Ei koskaan	0	0 %

Keskeinen havainto:

Yksikään nuori ei kokenut, ettei hänellä olisi koskaan turvallinen olo. Turvallisuus näyttäytyy kuitenkin vaihtelevana, ei pysyvänä tilana kaikille.

3B. Mikä tekee olon turvalliseksi?

Nuorten vastauksista nousi esiin seuraavat turvallisuutta lisäävät tekijät:

- oma huone
- aikuisen tuki
- yksityisyys
- rauha / mahdollisuus olla yksin

Suorat sitaatit nuorilta:

“Oma huone.”

“Aikuisen tuki.”

“Yksin olo.”

”Että saisin asua yksin tuolla minun luukussa”

Turvallisuus liittyy tässä kyselyssä ja tässä hetkessä ennen kaikkea tilaan, suhteeseen ja rauhaan, ei sääntöihin tai valvontaan.

3C. Mikä lisäisi turvallisuuden tunnetta?

Nuoret toivat esiin konkreettisia toiveita

”ei väkivaltilanteita eikä huutamista”

”yksityisyys”

Nuorten (n=5) palautteen perusteella turvallisuuden kokemus Himaharjussa on olemassa kaikilla vastaajilla, mutta sen pysyvyys vaihtelee. Kaksi nuorta (40 %) kokee olonsa turvalliseksi aina ja kolme nuorta (60 %) joskus. Turvallisuutta lisäävinä tekijöinä nuoret nostavat esiin oman huoneen, aikuisen tuen ja mahdollisuuden yksityisyyteen. Turvallisuuden tunnetta vahvistaisi erityisesti parempi ennakointi.

4. Miten palvelujen tai hoidon toteuttamiseen osallistuvien henkilöiden ja muiden toimintayksikössä työskentelevien tai oleskelevien turvallisuudesta huolehditaan rajoitusten käytön yhteydessä ja muissa tilanteissa, joissa heihin saattaa kohdistua väkivallan uhkaa;

Henkilökunta koulutetaan etukäteen sekä fyysisten väkivaltatilanteiden varalta että toimintatapojen osalta. Perehdytyksessä keskustellaan vuorovaikutuksen merkityksestä myös haastavissa tilanteissa. Työntekijä tutustuu DDP:n ja ratkaisukeskeisyyden näkökulmiin, joissa käsitellään keinoja myös haasteellisiin tilanteisiin. Henkilökuntamme on koulutettu v. 2022 AVEKKI -toimintamalliin. Työyhteisön sisäisenä koulutuksena on keskitytty vuoden 2025 aikana traumainformoituun työotteeseen, joka kytkeytyy DDP sekä ratkaisukeskeisiin työmenetelmiin ja auttaa ennaltaehkäisemään ymmärryksen ja ennakoinnin lisääntyessä mahdollisia väkivaltatilanteita. Henkilökuntaa on koulutettu vuosina 2024-2025 traumainformoituun työotteeseen.

Kun edessä on ennakoitu haasteellinen tilanne, järjestetään aina paikalle riittävä henkilökunta takaamaan turvallisuutta. Lasten turvallisuuden lisäksi on taattava myös henkilökunnan riittävä turvallisuus, mikä toteutuu samoin toimenpitein. Haastavia tilanteita pyritään ennakoimaan etukäteen ja samalla suunnitellaan, kuka johtaa tilannetta ja kuka vastaa tilanteen ulkopuolella olevista henkilöistä. (Ks. edellinen kohta.)

Rajoitustoimenpiteiden ja väkivaltatilanteiden jälkeen niistä ilmoitetaan viipymättä lähijohtajalle. Jokainen väkivalta- tai läheltä piti -tilanne puretaan paikalla olleiden työntekijöiden kanssa. Purkamisen tarkoituksena on varmistaa henkilökunnan turvallisuudesta huolehtiminen sekä pohtia keinoja, miten vastaavat tilanteet voisi tulevaisuudessa välttää.

Väkivaltatilanteet ilmoitetaan välittömästi riskienhallintaohjelmaan. Lähijohtajat saavat tiedon tilanteesta riskienhallintaohjelman kautta. Jokainen väkivalta- tai ”läheltäpiti” -tilanne käydään läpi tilanteessa mukana olleiden työntekijöiden kanssa joko vuoronpurun yhteydessä tai tilanteen niin vaatiessa lähijohtajan tai erityistyöntekijän kanssa keskustellen. Läpikäymisen tarkoituksena on varmistaa henkilökunnan turvallisuudesta huolehtiminen sekä pohtia keinoja, miten vastaavat tilanteet voisi tulevaisuudessa välttää. Lähijohtajat seuraavat talojensa riskienhallintaohjelmaan ilmoitettujen tilanteiden määrää ja tekevät tarvittavat toimenpiteet. Tarvittaessa otamme yhteyttä hätäkeskukseen nuoren voinnin turvaamiseksi ja tarkastamiseksi. Luvattomista poistumisista olemme yhteydessä sosiaalipäivystykseen.

5. Miten tässä laissa tarkoitetut rajoitukset toteutetaan ja missä tilanteissa niitä voidaan käyttää

Rajoittaminen on aina viimesijaista toimintaa. Jos rajoittaminen joudutaan kuitenkin tekemään, niin aikuisten toiminta toteutetaan seuraavien periaatteiden mukaisesti:

- rajoitus on nuoren edun mukainen ja se toteutetaan lievintä mahdollista keinoa käyttäen
- rajoitus arvioidaan suhteessa nuoren ikään ja kehitystasoon nähden
- rajoitus arvioidaan nuoren hoidon ja huolenpidon sekä sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen kannalta perustelluksi ja sopivaksi
- rajoituksen käyttäminen on välttämätöntä nuoren oman tai muiden henkilöiden terveyden vakavan vaarantumisen vuoksi, ruumiillisen koskemattomuuden turvaamiseksi tai merkittävän omaisuusvahingon ehkäisemiseksi
- rajoitus on oikeassa suhteessa myös suojeltavaan etuun nähden

Rajoitustoimenpiteiden toteuttamisesta on laadittu erillinen ohje henkilökunnalle.

6. Yleiset toimintatavat rajoitusten käytön jälkeen

Nuoren kanssa keskustellaan tapahtumista ja kuullaan häntä sekä selvitetään, onko hänelle jäänyt jokin rajoitukseen liittyvä asia mielen päälle. Nuoren kanssa keskustellaan rajoitukseen johtaneista tapahtumista ja rajoituksen tavoitteista juuri hänen kohdallaan. Rajoituksen aikana (tai sen jälkeen) toteutamme rajoituksen nuorikohtaista arviointia. Tämä toteutetaan yksilöllisesti, pohtien miten kyseinen nuori eniten hyötyy nuorikohtaisesta arvioinnista ja millainen työskentely on lapsen edun mukaista.

Jos rajoitustoimenpide on johtunut väkivaltatilanteesta, täytetään tarvittaessa ristiriita päiväkirja tai tilanteiden selvityslomake. Täyttäminen ja lomakkeen kysymysten kautta tilanteen pohtiminen selkiyttää, mitä eri osapuolet voisivat jatkossa huomioida tilanteessa ja harjoittaa aikuista sekä nuorta löytämään keinoja välttää vastaavat väkivaltatilanteet.

Tavoitteena löytää keinoja, joilla aggressiivinen käytös saadaan hallintaan ennen tilanteen kärjistymistä. Lomakkeiden täyttämisen perusteella lähikasvattajat käyvät keskusteluja nuoren kanssa tarvittaessa myös jälkikäteen sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmaa laadittaessa.

Rajoituksista tiedotetaan mahdollisimman pian nuoren vanhempia sekä sosiaalityöntekijää ja edunvalvojaa. Tiedotamme asiasta myös lähijohtajaa, vastaavaa erityistyöntekijää sekä kasvatusjohtajaa.

Tarvittaessa keskustelemme tilanteesta myös muiden paikalla olleiden nuorten kanssa. Keskustelun tarkoitus on kuulla muiden nuorten tunteita ja lisätä heidän turvallisuuden tunnettaan mahdollisesti pelottaneen tilanteen jälkeen.

Puramme väkivaltatilanteet myös henkilökunnan kesken. Tällöin tarkoitus on luoda työntekijälle turvallinen tunne haastavan tilanteen jälkeen sekä pohtia, miten voisimme jatkossa välttää mahdolliset rajoitus- tai väkivaltatilanteet. Pohdimme myös, olisiko henkilökunta voinut toimia tilanteessa toisin, jotta voimme kehittää myös henkilökunnan toimintaa haastavissa tilanteissa.

Lapsilta kysyttiin kyselyssä seuraavat kysymykset:

- A. Ymmärrän, miksi aikuiset rajoittavat minua.
- B. Onko sinulle kerrottu etukäteen, miksi sinua rajoitetaan?
- C. Miten aikuiset ovat toimineet rajoitustilanteissa?
- D. Miten aikuiset voisivat toimia paremmin?

A) Ymmärrän, miksi aikuiset rajoittavat minua

Vastaus	lkm	%
☒ Ymmärrän aina	2	40 %
☐ Ymmärrän joskus	3	60 %
☐ En ymmärrä	0	0 %

Kaikki nuoret ymmärtävät rajoittamisen syitä ainakin ajoittain, ja lähes puolet (40 %) kokee ymmärtävänsä ne aina. Kokemusta täydellisestä ymmärtämättömyydestä ei aineistossa ole.

Aikuisilta toivottiin, että rajoituksista pidetään kiinni jos niitä asetetaan. Himaharjun aikuiset ovat onnistuneet siinä että rajoituksen perusteet on tuotu esille selkeästi, nuorille on annettu rajoituksen jälkeen mahdollisuus osoittaa kasvua ja kehitystä ja muutosta asiassa, johon on puututtu lastensuojelulain mukaisella rajoituksella.

B) Onko sinulle kerrottu etukäteen, miksi sinua rajoitetaan?

Kolmessa vastauksessa todetaan, että kyllä on kerrottu etukäteen ja kahdessa ettei ole kerrottu etukäteen, tai "ei aina" ole kerrottu etukäteen.

C) Miten aikuiset ovat toimineet rajoitustilanteissa?

"Riitatilanteessa kutsun aikuisen jolloin aikuinen pystyy rajaamaan minua ja toista nuorta."

"Kollottaneet vaaratilanteista kaikille"

"Selittäneet miksi on rajoitettu"

"Hyvi"

"Idk"

D) Miten aikuiset voisivat toimia paremmin?

”Kuuntelis enemmän mun näkökulmaa.”

”Kertois etukäteen, ennen kuin rajoitus tehdään, kysytään minun mielipidettä”

”Tilanteen täytyisi olla niille kuulumattomille neutraali”

”Ei ole mitään”

”emt”

Nuorten (n=5) palautteen perusteella rajoitusten syyt ovat heille pääosin ymmärrettäviä: kaksi nuorta (40 %) kokee ymmärtävänsä rajoittamisen syyt aina ja kolme nuorta (60 %) joskus. Kukaan vastaajista ei kokenut, ettei ymmärtäisi rajoittamista lainkaan. Sen sijaan rajoitusten ennakoinnissa on vaihtelua, sillä vain 40 % kokee, että rajoitusten syyt kerrotaan etukäteen. Nuorten kehittämistoiveet kohdistuvat erityisesti vuorovaikutuksen rauhallisuuteen ja kuulluksi tulemiseen rajoitustilanteissa.

7. Miten nuorille kerrotaan heidän muutoksenhaku- ja kantelumahdollisuuksistaan

Nuoren tullessa Elinantalolle hänelle kerrotaan perehdytyksen yhteydessä muutoksenhaku- ja kantelumahdollisuuksista ja että hänellä on oikeus olla yhteydessä sosiaalityöntekijäänsä kaikissa tilanteissa, joissa kokee tyytymättömyyttä. Huolehditaan, että nuorella on sosiaalityöntekijän yhteystiedot ja avustetaan häntä yhteydenotossa tarvittaessa.

Rajoitustoimenpiteiden yhteydessä nuorelle kerrotaan hänen valitusoikeutensa ja avustetaan valituksen tekemisessä tarvittaessa. Kun tulee tilanteita, joissa nuorella on oikeus valittaa tai kannella toiminnastamme, tarjoamme hänelle mahdollisuuden olla yhteydessä sosiaalityöntekijään (tai muuhun tarvittavaan tahoon) ja tarvittaessa autamme häntä asian hoitamisessa.

Lapsilta kysyttiin kyselyssä seuraavat kysymykset:

5A. Tiedän, että minulla on oikeus kertoa, jos minua kohdellaan huonosti, tai tehdä kantelu rajoituksesta.

5B. Kenelle kertoisit, jos jokin asia harmittaa?

5C. Miten oikeuksista pitäisi kertoa?

5A. Tiedän, että minulla on oikeus kertoa, jos minua kohdellaan huonosti
(valitusoikeus / oikeus kertoa)

Tiedätkö oikeuteni?

Vastaus	lkm	%
☒ Kyllä	5	100 %
☐ En ole varma	0	0 %
☐ En	0	0 %

Keskeinen havainto:

Kaikki nuoret kokevat tietävänsä, että heillä on oikeus kertoa, jos heitä kohdellaan huonosti, tai haluaa tehdä rajoituksesta valituksen. Tässä aineistossa oikeustietoisuus on vahva ja yksiselitteinen.

5B. Kenelle kertoisit, jos jokin asia harmittaa?

Mainittu taho	lkm	%
Oma ohjaaja / oma aikuinen / lähikasvattaja	4	80 %
Vanhempi	1	20 %

Tulkinta: luottamus kohdistuu ensisijaisesti lähellä olevaan, tuttuun aikuiseen.

5C. Miten oikeuksista pitäisi kertoa?

“Sanomalla.”

“Jokaisen rajoitustoimenpiteen yhteydessä.”

Nuorten näkökulmasta oikeustieto ei ole vain yleinen asia, vaan sen tulisi olla tilannekohtaista ja konkreettista.

Kaikki nuoret (n=5) vastasivat tietävänsä, että heillä on oikeus kertoa, jos heitä kohdellaan huonosti. Nuoret kertoisivat asiasta ensisijaisesti omalle lähikasvattajalle (80 %). Nuorten mukaan oikeuksista kertominen toimii parhaiten konkreettisesti ja tilanteisiin sidottuna, esimerkiksi rajoitustilanteiden yhteydessä (“jokaisen rajoitustoimenpiteen yhteydessä”).

8. Lähikasvattajan työ ja Himaharjun toiminnan hyvät ja kehitettävät puolet

Kysimme nuorilta yleistä palautetta toiminnastamme, siitä mikä toimii ja mikä vaatii kehittämistä. Sanallisen palautteen perusteella kokonaiskokemus on pääosin myönteinen.

Myönteiset ilmaukset (4/5 nuorta, 80 %):

Himaharju näyttyy nuorille turvallisena ja perustoimivalta arkiympäristönä.

Mikä Himaharjussa toimii: Arki,koulu, siivoukset, hygienia, apu, eläintenhoito, ystävyysuhteet.

Nämä asiat pitäisi muuttaa: heräämiset, käyvä ulkoilemassa ja salilla, rauhallisempaa, ei turhaa kiljuntaa ja huutamista. Ei oo mitään, nyt on hyvin. Joskus on tunne etten kuulu tänne. Toisten huoneissa yökyläilyä.

Muita mun ajatuksia: "Itse en pidä Himaharjusta", "Väsyttää ja haluan jouluksi kotia", "Hyvä paikka, hyvä olla!".

Nuorten yleinen kokemus Himaharjusta on pääosin myönteinen. Neljä viidestä nuoresta kuvaa kokonaiskokemustaan myönteisin tai neutraalein sanoin ("hyvä olla", "ihan ok"). Osa nuorista toi kuitenkin esiin kehittämistoiveita, jotka liittyvät vuorovaikutuksen rauhallisuuteen ja yksilölliseen kohtaamiseen. Yksittäinen kokemus leimaavasta kohtelusta muistuttaa siitä, että hyvän kohtelun toteutuminen edellyttää jatkuvaa herkkyyttä nuoren kokemukselle.